

MARTINA BAŠIĆ

ZAVOD ZA LINGVISTIČKA ISTRAŽIVANJA

HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI, ZAGREB

mkovacev@hazu.hr

MIR(I)NI FRAZEMI¹ – ČAKAVSKI FRAZEMI SA SASTAVNICOM MIR

IZVORNI ZNANSTVENI RAD

UDK 811.163.42'282(038)'373.7

DOI <https://doi.org/10.17234/9789531758635.24>

U radu² se na temelju ovjere u objavljenim dijalektološkim rječnicima čakavskih mjesnih govora nastoje utvrditi najčešće potvrđeni frazemi sa sastavnicom *mir* i donosi se njihova konceptualna podjela.

---

1. UVOD

Leksikografska se definicija *mira* u prvome redu odnosi na političke i društvene odnose u značenjima 'stanje bez rata, nasilja i sukoba', 'ugovor kojim se prekida rat; mirovni ugovor' i 'uredno stanje javnoga reda' (VRH 2015: 745). Značenja su to koja dominiraju od međunarodnih odnosa i prava, ekonomije, politike do izbora za Miss svijeta. U ovome ćemo se radu, govoreći o *miru*, usredotočiti na njegova značenja 'sloga', 'pokoj', 'smirenost i spokoj'.³

U radu se na temelju ovjere u objavljenim dijalektološkim rječnicima čakavskih mjesnih govora nastoje utvrditi najčešće potvrđeni frazemi sa sastavnicom *mir*. Za potrebe su ovoga rada prvo ekscerpirani svi frazemi sa

---

¹ Dragoj profesorici. *Smiron* glavnoj i odgovornoj...

² Rad je napisan u okviru projekta *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju (LinGeH)*, koji financira Hrvatska zaklada za znanost pod brojem HRZZ 3688.

³ U javnim se istupima imenice *pokoj* i *spokoj* često upotrebljavaju kao istoznačne. Ipak, značenje riječi *pokoj* veže se uz 'mir poslije smrti, blaženstvo na drugom svijetu' (VRH 2015: 1090), dok je značenje riječi *spokoj* 'stanje duševnoga mira, bez brige i uzbuđenja' (VRH 2015: 1452).

sastavnicom *mir* iz dijalektoloških rječnika čakavskih mjesnih govora koji su izdvojeni zasebno unutar natukničkoga članka te su grafički drukčije označeni. Takvom se pretragom dobio vrlo mali korpus. Svjesni činjenice kako frazeologija u čakavskim dijalektološkim rječnicima nije sustavno ili je samo djelomično leksikografski prezentirana, odnosno da se frazemi prezentiraju na dva načina – izdvojeni zasebno unutar natukničkoga članka (te su obično i grafički drukčije označeni) ili skriveni u rečenicama kojima se ovjeravaju upotrebe drugih natuknica (Bogović 1997: 124) – korpus frazema sa sastavnicom *mir* upotpunjen je i frazemima iz ovjera upotreba drugih rječničkih natuknica.

Pregledano je pedesetak čakavskih dijalektoloških rječnika. Ipak, nisu svi pregledani rječnici nudili frazeološku građu. Korpus obrađivane dijalektne frazeološke građe ovoga rada sastoji se od frazema koji su ekscerpirani iz tridesetak čakavskih dijalektoloških rječnika te jednoga diplomskog dijalektološko-frazeološkog rada (v. *Izvori*). Nakon ispisivanja svih primjera⁴ dijalektna se frazeološka građa leksikografski usustavila po poznatim kriterijima u obradbi dijalektne frazeologije: pod jednom uspostavljenom uopćenom natuknicom, **MIR**, svi su pronađeni primjeri frazema ispisani pod svojim uopćenim frazemima (v. *Prilog I*).⁵ U uopćenim se frazemima donose oblici koji su češće potvrđeni, a ako postoji potvrda samo iz jednoga govora, u uopćenome se frazemu donosi oblik potvrđen u tome govoru. Okrugle zagrade ( ) označuju međusobno zamjenjive, odnosno varijantne komponente frazema, u izlomljenim zagradama < > donose se izostavljivi, odnosno fakultativni dijelovi, a uglate zagrade [ ] upućuju na kolokativnost frazema. Vidski su parnjaci odvojeni kosom crtom. U dijelu je frazema ukošenim slovima naznačena rekacija ili neki drugi oblik upute. Minimalno su ujednačena značenja frazema koja su donesena u rječnicima. Iza oprimjerenja frazema u zagradama se navode kratice mjesnih govora u kojima je frazem potvrđen (v. *Kratice i popis govora*).

⁴ Pretraga je rječnika davala i primjere frazema poput **i miri imaju uši, tuć glavon obo mir i glavon kroz mir**, npr. *Činì kùco jerbò i mīrì imāju ūši* (Bla). *Ca čù sad, tūć glōvôn obo mīr!?* (Hva). *Ne mòre se glavôn kroz mīr* (PiZ)., ali oni nisu ušli u ovaj korpus jer sastavnica *mir* u ovim frazemima ne označuje *mir* ni u jednome od značenja navedenih u uvodnome dijelu ovoga članka. U ovim frazemima, kao i u poslovcima **iz mire tri vraga vire**, sastavnica *mir* ima značenje 'zid'.

⁵ Iako se u dijalektološkim radovima najčešće ne uzima u obzir građa koja nije naglašena, u istraživanju su korpus ipak uključeni frazemi iz triju izvora čija oprimjerenja nisu naglašena (iz rječnika mjesnih govora Ista, Gamboci i zajedničkoga rječnika mjesnih govora Šmrike i Kraljevice) ili su djelomično naglašena (iz rječnika mjesnoga govora Rukavca) kako bi se dodatno prikazala regionalna raslojenost frazema. Dr. sc. Ivana Nežić provjerila je i ispravila naglaske i zapise frazema iz rječnika mjesnoga govora Labina, na čemu joj zahvaljujem.

2. KONCEPTUALNA ANALIZA FRAZEMA SA SASTAVNICOM *MIR*

Prikupljeni su frazemi podijeljeni u tematsko-semantička polja, odnosno koncepte okupljene oko zajedničkoga semantičkog taloga na temelju kojih je oblikovano njihovo frazeološko značenje (Fink-Arsovski 2002: 37). Iako se smatra da su sastavnice frazema desemantizirane, koncepti frazema u ovome radu usko su vezani i uz sama značenja analizirane sastavnice *mir*: ‘sloga’, ‘pokoj’ i ‘smirenost i spokoj’.

Ipak, mnoge su ovjere frazema pokazale kako se koncepti ‘smirenost’ i ‘spokoj’ trebaju proučavati odvojeno. Naime, iako u recipročnoj i uskoj vezi, koncept ‘smirenost’ vezan je uz stanje tjelesnoga ili fizičkoga mira, dok je koncept ‘spokoj’ vezan uz stanje duševnoga mira. Tek uspostavom duševnoga mira, odnosno stanja potpune mentalne i emocionalne opuštenosti, možemo doći i do tjelesnoga mira. Tek se iz ovjera frazema mogu razlučiti nijanse u konceptima.

U radu će se analizirati frazemi okupljeni oko koncepata ‘sloga’, ‘pokoj’, ‘smirenost’ i ‘spokoj’ te antonimnih tematsko-semantičkih polja ‘nemir’ i ‘nespokoj’.

2.1. Frazemi okupljeni oko koncepta ‘sloga’

Imenica *kuća* našla se, uz *mir*, kao sastavnica u frazemima okupljenima oko koncepta ‘sloga’. Smatrajući slogu među članovima obitelji preduvjetom da *kuća* bude sinonim za oazu duševnoga mira, pronalazimo imenični frazem **mir u kući** sa značenjem ‘sloga u obitelji’ te varijantni frazem **za mir va kuće** koji dobiva značenje ‘da bi se izbjegle svađe, nesuglasice, sukobi’. Uz različite glagolske kolokate u sličnome se značenju pojavljuje i frazem **radi (siću, sporad, zarad) mira u kući (hiži)** [mučat, ne reć *ča*; činit *ča*, ne delat *ča* itd.], kojim se proširuje i pojačava značenje glagola, a cijeli frazem dobiva značenje ‘izbjegavajući svađu (nezgodna pitanja) [šutjeti, ne reći *što*; ne činiti, ne raditi *što*], ne ulazeći u sukobe ili nesuglasice [šutjeti, ne reći *što*; ne činiti, ne raditi *što*’.

2.2. Frazemi okupljeni oko koncepta ‘pokoj’

Koncept ‘pokoja’ vežemo, prema učenju religija, uz mjesto blaženstva kamo se odlazi nakon smrti – *raj*. Uz religijski motiv *raja* u frazemu **bit u rajskemu miru** u značenju ‘biti potpuno miran, blažen’ pronalaze se i frazemi s motivom *Boga*, **u miru Božjen** značenja ‘u potpunome miru bez

uznemiravanja' i z **miron Božjen** značenja 'u miru'. U pozadinskoj je slici frazemâ s religioznom komponentom prestanak života, trenutak kada prestaju sva tjelesna i duševna stanja pa tako i nemir, brige i uzbuđenja.

2.3. Frazemi okupljeni oko koncepta 'smirenost'

Frazemi okupljeni oko koncepta 'smirenost' u svome značenju donose pozitivne konotacije potrage za svojim ili tuđim fizičkim mirom. Ipak, njihova je upotreba oprimjerena u rečenicama u kojima se očituje čiji fizički nemir. Kako je 'nemir' tek sekundarni koncept koji se očituje tek u upotrebi, navedeni su frazemi smješteni u koncept 'smirenost'.

Frazem **bit na miru** značenja 'biti miran' oprimjeren je u rečenicama s upotrebom relikta imperfekta glagola *biti* koji je danas rijetko u upotrebi, a koji, uz infinitiv koji mu slijedi, ima funkciju imperativa prošloga, odnosno radnje koja nije izvršena, a koja se trebala izvršiti u prošlosti, npr. *Běše ti bît na mîre pak se ne bîš bîl udrîl* (Kas). *Beše mu bit na mire* (Ruk). (Menac-Mihalić 1989: 88).

Frazem **bit (stat, sedet) s miron** značenja 'mirovati, ne činiti ništa' koji ukazuje na pasivnost aktera zabilježen je uglavnom u imperativnome obliku, npr. *Isili kapi ca san ti reka, stoj s mirun i muc* (Ist). *Dîca, stuđjete s mîron!* (Paz). *S^uđj s mîron tudě, âl ću te tryšnut* (Sus). *Budi s mirun, aš od tih ćakul će zîc veli grih* (ŠiK). *S mîron stâni* (Vrg)., a frazem **dat si mira**, u značenju 'umiriti se', zabilježen je samo u medulinskome govoru u primjerima *Mâli, dâj si mîra, čâ se sâmo kolênbaš na toj karîgi!?* *S ênon nogôn je u grěbu i jôš si ne dâ mîra*.

2.4. Frazemi okupljeni oko koncepta 'spokoj'

Koncept 'spokoja' vezan je uz stanje duševnoga mira. Pri tome, frazeme okupljene oko koncepta 'spokoj' možemo podijeliti na one koji se odnose na uspostavljanje (vlastitoga) mira i na one koji se odnose na davanje mira *komu*.

U prvi potkoncept možemo uvrstiti frazem priložnoga kategorijalnog značenja **na miru** [delat, pojist, razmislet, sidit, spat, stat, storit, živit... itd.] značenja 'mirno, bez ometanja' koji se pojavljuje uz različite glagolske kolokate, dok je u labinskome govoru potvrđen glagolski frazem **poć na mire** značenja 'otići smireno (bez uzrujavanja)'.

Frazem **dat se miru** značenja 'biti miran, ne uzrujavati se' potvrđen je samo u novaljskome govoru *Vîdiš da su gôvna oko těbe i da niš ne mōreš učînit. Dâj se mîru!*, dok je frazem **naći mir** značenja 'pronaći smirenje (spo-

koj)' zabilježen samo u boljunskome rječniku *Grīēšnà dūšà nī nēšla mīra*. U ekscerpiranom se primjerima pronalaze i frazemi priložnoga kategorijalnog značenja 'bez pravoga povoda, samo tako, ni iz čega, odjednom, iznenada, iznebuha' koji se odnose na način djelovanja s prisutnošću mira: **iz čista (čistega) mira, s tiha (tihega) mira, na tihen mire**.

Svi frazemi okupljeni oko koncepta 'spokoj', koji se odnose na davanje mira *komu*, razvili su značenje 'ne uznemiriti / ne uznemirivati *koga, što*, ne zasmetati / ne smetati *komu, čemu*, ne dirnuti / ne dirati *u koga, u što*'. U cjelokupnome je proučavanom korpusu najpotvrđeniji frazem **ostavit/ostavljat (pustit/pušćat, molat/molivat) na miru** *koga, što*. Ekscerpirana oprimjerenja pokazuju da se navedeni frazem odnosi na osobe, a samo jedan primjer iz Rukavca, *Pusti tu katridu na mire zač ćeš nan ju dešfat, pak neće bit ni takove.*, potvrđuje rekciju za neživo. S istim se frazeološkim značenjem pronalaze i frazemi **dat mira** *komu* te frazemi koji su svojim sastavnicama vezani i za koncept 'pokoja', odnosno imaju religioznu konotaciju, **pustit na Božjen miru** *koga* i **pustit z imenom Božjin na mire** *koga*.

Frazem **pustit/pušćat (molat/molivat, ostavit/ostavljat) s miron** *koga* značenja 'ne uznemiriti / ne uznemirivati *koga*, ne zasmetati / ne smetati *komu*, ne dirnuti / ne dirati *u koga*' formirao je i pridjevno kategorijalno značenje i njime se obično opisuje karakterna osobina, tj. flegmatičnost osobe: **pusti/pušćaj me s miron** značenja 'nezainteresiran, flegmatičan', npr. *I òn i onà su ti pusti me s mīrōn* (Cri). *Mariju niš ne sekira, ona ti j pušćaj me s miron* (ŠiK).

Potkoncept 'davanje mira *komu*' vidljiv je i u frazemu **dat kući (hiži) mira** 'napustiti *čiji* dom', koji, uz frazem **mir i tišina (spokoj)** značenja 'potpuni mir, spokoj', ima i sekundarni koncept tišine.

2.5. Frazemi okupljeni oko koncepta 'nemir'

Koncept 'nemir' antoniman je konceptu 'smirenost', a možemo ga promatrati kao fizičku manifestaciju duševnoga nemira, odnosno nespokoja.

Nemir se kao fizička manifestacija očituje u frazemu **ne imet mira** značenja 'biti nemiran, ne moći se smiriti'.

Za razliku od frazema u kojima religijski motivi *Bog* i *raj* doprinose najvišem stupnju postignutoga duševnog mira, frazem sa sastavnicom *vrag*, **ne da vrag (hal) mira** *komu*, zabilježen je u značenju koji se odnosi na fizički nemir, 'tjera *što* u napast *koga*, nemiran je *tko*, znatiželjan je *tko*'. Zanimljivo je da se imenica *vrag* pronalazi u rječničkim ovjerama uz frazem **ne imet mira** kao u primjerima *Nīma mīra, kàko da je vrāg u njēmu* (Rak). *Dv°à đāvla, pa nīkad mīra nīmajū* (Vrg).

2.6. Frazemi okupljeni oko koncepta ‘nespokoj’

U ovu se kategoriju mogu svrstati frazemi **ne imet mira** *od koga* značenja ‘biti ometan *od koga*’ koji dodatnom rekcijom upućuje na razlog ometanja te frazem **ne imet nigdi mira** značenja ‘ne moći se nigdje smiriti’.

Recipročnu i usku vezu između nemira i nespokoja najbolje opisuju frazemi koji imaju sastavnice koje se odnose na oba koncepta. Frazem **ne imet <ni> mira ni pokoja (spokoja, počinka)** *<od koga>* jedini je frazem u pro-matranome korpusu koji nosi nekoliko značenja. U prvome značenju, ‘stalno biti u pokretu i kakvu poslu’ riječ je o fizičkome nemiru, u drugome značenju ‘biti ometan’ riječ je o duševnome nemiru. U trećemu značenju ‘željeti *komu* da nikada ne pronađe mir’ frazem možemo uvrstiti u potkoncept ‘oduzimanje (tuđega) mira’, a u istome je potkonceptu zabilježen i frazem **ne dat mira ni pokoja (počinka)** *komu* značenja ‘uznemirivati *koga*, mučiti *koga*, dosađivati *komu*’. U istome se značenju pojavljuje i vrlo čest frazem **ne dat mira komu**.

3. KADA ZAPIS FRAZEMA SA SASTAVNICOM *MIR* U INSTRUMENTALNOME OBLIKU *NE DA MIRA*

U ekscerpiranju korpusa frazema sa sastavnicom *mir* uočene su nedosljednosti zapisa frazema u kojima se navedena sastavnica nalazi u instrumentalnome obliku. Dok je u dijelu proučavanih rječnika imenica *mir* zapisana odvojeno od prijedloga kao u primjerima

Zuac barkas nos, dojtì će ti karv, stoj s mirun (Ist). *Stât s mîron* (Mrk). *Bûdi s mîron!* (Omi). *Malo stojš s mîron* (Orb). *Dîca, stuôjte s mîron!* (Paz). *S^rôj s mîron tuđè, àl ću te trÿsnut* (Sus). *Budi s mirun, aš od tih čakul će zic veli grih* (ŠiK). *Stât s mîron* (Tro). *S mîron stâni* (Vrg). ili *Tâ mularÿja ne mòre s mîron bîti nîti dèset menûti, samo skáču i viču* (Bib). *Pustÿ me s mîrôn* (Gri). *Pustÿt s mîron* (Omi). *Ala, lipi moji, hote si malo ća, pušćajte me s mirun* (ŠiK). *Púšÿ ga s mîron, vîdiš da je štuf* (Tro). *Ostâv s mîron tu bèštiju* (Vis),

drugi nam je dio proučavanih rječnika nudio frazeme s opriloženom sastavnicom *smiron* značenja ‘mirno, u miru’:

Dêca, smîron bûdite, ne bûdite se tuklÿ! (Bel). *Stôj smîron, da te ne smîrîn o ovôn frâkon!* (Bla). *Stôj smîron!* (Dra). *Stôj smîron, ćapâćeš dvÿ po ćiverici!* (Hva). *Bûdi smîron!* (Kom). *Môraš stât smîron kat te pletèn!* (Mrk). *Jedân je govorêl, a drÿgi je bil smîrôn* (NV). *Stôj smîron, ne impicôj!* (PiZ). *Stôj smîron, nemôj se mîcati!* (Rov). *Budi smiron i makni se od te багаže* (ŠiK). *Stôj smîron!* (Vrg) ili *Pušćaj ga smîrôn, stâlno dèlâ nîkakove bedarÿje* (Gri). *Pûs’ ga smîron, ôn ti je bokûn udrivèn!* (Hva). *Pustÿ tululêlu smîrôn* (NV).

Nerijetko su se u istome rječniku mogli pronaći primjeri frazema istoga značenja, ali zapisani različito, npr. *Ti je klāpàc prāvi đāva, ne mòre stāti smîron ni menùte. / Tâ mularĳa ne mòre s mîron bìti nĳi dĕset menùti, samo skāču i víču* (Bib).⁶

Iako bi se zbog ovih primjera (kada se u istome rječniku pronalaze oba oblika u frazemu) moglo pomisliti kako je riječ o nedovoljno stručnoj i neustavljenoj rječničkoj obradbi u pretežito amaterskim rječnicima, pri pomnijem proučavanju ispisanih primjera primijećena je polarizacija zapisa ovjera frazema. U rječnicima sjevernoga čakavskog područja pronalazili su se frazemi pretežito zapisani *s + instrumentalni oblik*, dok su se frazemi s opriloženom sastavnicom *smiron* pojavljivali u rječnicima s južnoga čakavskog područja. Iako opriloženja prijedložnih oblika koji se pojavljuju u frekventnim izrazima kao što su frazemi nisu rijetkost i mogli su se pojaviti kako na jugu tako i na sjeveru, rješenje polarizacije zapisa u sjevernim i južnim čakavskim rječnicima možemo pronaći u činjenici da na sjevernome čakavskom području postoji leksem jednakoga izraza, ali različitoga značenja, homonim *smiron* značenja 'uvijek, stalno, neprekidno'. Za bolju ilustraciju priloga *smiron* značenja 'uvijek, stalno, neprekidno' izdvajamo nekoliko primjera iz proučavanih rječnika: *Smîron govōri, vĕć me glavà bolĳ* (Bel). *Uōn smiēron šnjuōfa kadĕ bi čā doznĕ* (Bolj). *Ōn morā bìt smîrōn aptāk aš čĕka da ĕe se ukrcāt* (Cri). *Smîrōn brūndāš proti njĕ* (Gri). *Tâ blĕsavĳ pās smîrōn lâje* (Gro). *Mājko mojā, onā smîrōn po ĳstĕn blanjā* (Kas). *Kĕga vrāga smîron nĕšto pĕgaš?* (Lab). *Ča ĳmaš ĕrva u guzĳci da se smîron mĳstĳš po karĳgi?* (Med). *Smîron nĳkega olajĳva, ĳma dūh zajĳk* (Mrk). *Smîron nĳšto pritĕndi, nĕ bin rāda š njĳn žĳviti, tĕžak je ĕovĳk* (Rak). *Smiron mu se nahiĕuje, a on je neĕe* (Ruk). *Ne njurgaj smiron, budi malo strpljiva* (ŠiK).

Tablica 1 prikazuje koje se značenje natuknice *smiron* pronalazi u proučavanim rječnicima.

smîron/smîrōn pril. uvijek, stalno, neprekidno	smîron/smîrōn pril. u miru, mirno
Bel	Bel
/	Bib
/	Bla

⁶ Kako se pri uporabi *s + instrumentalni oblik* sastavnice *mir* i priloga *smiron* ne mijenja značenje frazema, u ovome su radu ovjere frazema ispisane pod istim, uopćenim frazemom (Kovačević i Ramadanović 2013: 271), a različite se sastavnice promatraju kao varijantne komponente frazema (iako bi prema frazeografskim pravilima, zbog strukture, trebale biti obrađene na različitim mjestima).

Bolj	/
Cri	/
/	Dra
Gri	Gri
Gro	/
/	Hva
Kas	/
/	Kom
Lab	/
Med	/
Mrk	Mrk
NV	NV
/	PiZ
Rak	/
Rov	Rov
Ruk	/
/	Senj
ŠiK	/
/	Vrg

Tablica 1. Natuknica *smiron* i njezino značenje u proučavanim rječnicima (nema podataka za Gam, Ist, Mur, Nov, Omi, Orb, Paz, Sus, Tro, Uni, Vis, Vrb)

U trećini pregledanih rječnika nije zabilježena natuknica *smiron* ni u jednome značenju, ali se iz oprimjerenja frazema može iščitati da u sjevernim čakavskim govorima Omišlja, Orbanica i Pazina nije u upotrebi opriloženi oblik *smiron* značenja 'u miru, mirno'.

U pet je sjevernih čakavskih rječnika zabilježena upotreba priloga *smiron* u oba značenja – u rječnicima mjesnoga govora Beloga, Grižana i Novoga Vinodolskog te u istarskim rječnicima mjesnoga govora Mrkoči i roverskih govora. U prva je četiri rječnika navedenih mjesnih govora prilog *smiron* obrađen kao jedna natuknica s dva značenja:

smîron *pril.* **1.** mirno, u miru: *Dêca, smîron bûdite, ne bûdite se tuklî!* **2.** stalno, neprestance: *Smîron govôri, vèć me glavà bolî* (Bel).

smîrôn *pril.* **1.** stalno, neprekidno: *Smîrôn mûčî. Mâlî smîrôn cêndrâ zâć mu se spî.* **2.** tiho, smireno: *Bûdi smîrôn. Pûstî ga smîrôn, ôn ti je velîkâ cîpidlaka* (Gri).

smîrôn *pril.* **1.** smireno, tiho: *Jedân je govorêl, a drûgi je bîl smîrôn.* **2.** stalno, neprekidno: *Jedân je smîrôn govorêl, a drûgi je mučâl* (NV).

smîron pril 1. mirno, s mirom: *Môraš stât smîron kat te pletèn!* **2.** stalno, neprekidno: *Smîron ništo vîče* (Mrk).

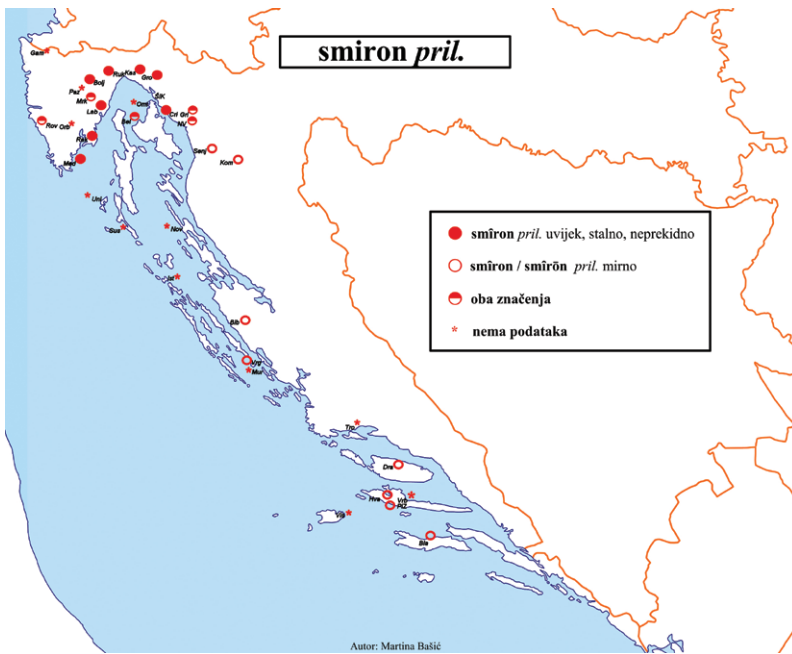
U roverskome je rječniku ipak ponuđena homonimna obrada priloga *smîron* u značenju ‘uvijek, stalno’ i priloga *smîron* u značenju ‘mirno’:

smîron¹ pril. uvijek, stalno: *Smîron ga glèda i glàdi* (Rov).

smîron² pril. mirno: *Stôj smîron, nemôj se mîcati!* (Rov).

Očito je da su se autori *Rječnika roverskih i okolnih govora* pri obradi ta dva priloga vodili njihovom etimologijom. Etimologija *smiron* u značenju ‘mirno, u miru’ razumljivo je opriloženje instrumentalnoga oblika imenice *mir*. Ali etimologija *smiron* značenja ‘uvijek, stalno, neprekidno’ vuče korijene od genitiva praslavenske riječi *sъmĕrъ značenja ‘namjera’ koji možemo usporediti sa slovenskim *zmeraj* (dijalektno *zmerom*) i kajkavskim *smerum* (istočni goranski poddijalekt) značenja ‘uvijek, stalno, neprekidno’ (Snoj 2003).

Smještanjem rezultata leksikografske analize priloga *smiron* značenja ‘uvijek, stalno, neprekidno’ i priloga *smiron* u značenju ‘mirno, u miru’ na kartografski prikaz (Karta 1) jasno je potvrđena polarizacija sjevernoga i južnoga čakavskog područja. Vidljiva je geografska granica do koje je prilog *smiron* značenja ‘uvijek, stalno, neprekidno’ ostao očuvan, a opriloženi se instrumentalni oblik sastavnice *mir* pojavljuje najčešće u govorima južnoga čakavskog područja u kojima ne postoji opreka s drugim, homonimnim oblikom.

Karta 1. Kartografski prikaz razmještaja priloga *smiron* u oba značenja

4. ZAKLJUČAK

U radu su se na temelju ovjere u objavljenim dijalektološkim rječnicima čakavskih mjesnih govora nastojali utvrditi najčešće potvrđeni frazemi sa sastavnicom *mir* i donesena je njihova konceptualna podjela. Najzastupljeniji frazem sa sastavnicom *mir* jest frazem **ostavit/ostavljat (pustit/pušcat, molat/molivat) na miru koga, što** značenja ‘ne uznemiriti / ne uznemirivati *koga, što*, ne zasmetati / ne smetati *komu, čemu*, ne dirnuti / ne dirati *u koga, u što*’, koji se pronalazi u konceptu ‘spokoj’, a u potkonceptu koji se odnosi na ‘davanje mira *komu*’.

Vrijedna čakavska frazeološka građa dostupna je u mnogim objavljenim dijalektološkim rječnicima i spremna je za buduća usmjerena istraživanja i/ili “cjelovitu, iscrpnu i činjenično utemeljenu sintezu” (Bogović 1999: 144). Ipak, tim se istraživanjima treba posvetiti *na miru* jer treba uzeti u obzir i mogućnost da će nas ispisana građa inspirirati i na leksikografske, frazeografske, etimološke i geolingvističke digresije.

KRATICE I POPIS GOVORA

Bel – Beli; Bib – Bibinje; Bla – Blato; Bolj – Boljun; Cri – Crikvenica; Dra – Dračevica; Gam – Gamboci; Gri – Grižane; Gro – Grobnik; Hva – Hvar; Ist – Ist; Kas – Kastav; Kom – Kompolje; Lab – Labin; Med – Medulin; Mrk – Mrkoči; Mur – Murter; Nov – Novalja; NV – Novi Vinodolski; Omi – Omišalj; Orb – Orbanići; Paz – Pazin; PiZ – Pitve i Zavala; Rak – Rakalj; Rov – Roverija; Ruk – Rukavac; Senj – Senj; Sus – Susak; ŠiK – Šmrika i Kraljevica; Tro – Trogir; Uni – Unije; Vis – Vis; Vrb – Vrboska; Vrg – Vrgada

IZVORI

- Bel = Velčić, Nikola. 2003. *Besedar bejske tramuntane*. Mali Lošinj – Beli – Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj – Tramuntana – Adamić.
- Bib = Šimunić, Božidar. 2013. *Rječnik bibinjskoga govora*. Zadar: Ogranak Matice hrvatske u Zadru.
- Bla = Panža Milat, Petar. 2015. *Rječnik govora Blata na Korčuli*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Bolj = Francetić, Ivan. 2015. *Rječnik boljunskih govora*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Cri = Ivančić-Dusper, Đurđica; Bašić, Martina. 2013. *Rječnik crikveničkog govora*. Crikvenica: Centar za kulturu “Dr. Ivan Kostrenčić”.

- Dra = Šimunović, Petar. 2006. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Supetar: Brevijar.
- Gam = Jacak, Valentin. 2012. *Kako se puli nas ruzinalo*. Umag: Matica hrvatska.
- Gri = Barbarić, Ivan. 2016. *Rječnik griško-belgradskoga govora*. Crikvenica: Centar za kulturu “Dr. Ivan Kostrenčić”.
- Gro = Lukežić, Iva; Zubčić, Sanja. 2007. *Grobnički govor XX. stoljeća (gramatika i rječnik)*. Rijeka: Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Hva = Benčić, Radoslav. 2014. *Rječnik govora grada Hvara*. Hvar: Muzej hvarske baštine.
- Ist = Smoljan, Ante. 2011. *Iščunski bisednik*.
<http://www.maratonist.com/images/stories/PDF-dokumenti/bisednik.pdf> (prijetup 27. siječnja 2020.).
- Kas = Miletić, Cvjetana. 2019. *Slovník kastafskoga govora*. Kastav: Udruga Čakavski senjali Kastav.
- Kom = Kranjčević, Milan. 2004. *Ričnik gacke čakavščine: konpoljski divan*. Otočac – Rijeka: Katedra Čakavskog sabora pokrajine Gacke – Grafrade.
- Lab = Milevoj, Marijan. 2006. *Gonan po nase: rječnik labinske čakavice*. Labin: Mathias Flacius.
- Med = Peruško, Marija. 2018. *Frazeološki rječnik medulinskoga govora*. Medulin: Općina Medulin.
- Menac-Mihalić, Mira. 1989. Glagolski oblici u čakavskom narječju i u hrvatskom književnom jeziku. *Filologija* 17, 81–108.
- Mrk = Runko, Radoslav. 2014. *Rječnik govora zaseoka Mrkoči u Istri*. Rijeka: Naklada Kvarner.
- Mur = Juraga, Edo. 2010. *Rječnik govora otoka Murtera*. Murter – Šibenik: Ogranak Matice hrvatske – Županijski muzej.
- Nov = Vranić, Silvana; Oštarić, Ivo. 2016. *Rječnik govora Novalje na otoku Pagu*. Novalja: Grad Novalja – Ogranak Matice hrvatske u Novalji – Filozofski fakultet u Rijeci.
- NV = Sokolić-Kozarić, Josip M.; Sokolić-Kozarić, Gojko M. 2003. *Rječnik čakavskog govora Novog Vinodolskog*. Rijeka – Novi Vinodolski: vlastita naklada.
- Omi = Mahulja, Ivan. 2006. *Rječnik omišaljskog govora*. Rijeka – Omišalj: Riječki nakladni zavod – Općina Omišalj.
- Orb = Kalsbeek, Janneke. 1998. *The Čakavian dialect of Orbanići near Žminj in Istria*. Amsterdam – Atlanta: Rodopi.
- Paz = Gagić, Marija. 2017. *Rječnik pazinskoga govora*. Pazin – Zadar: Katedra čakavskog sabora Pazin – Ogranak Matice hrvatske u Zadru.
- PiZ = Barbić, Ante. 2011. *Rječnik Pitava i Zavale*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Rak = Percan, Romana. 2017. *Frazeološki rječnik Raklja*. Diplomski rad. Pula: Filozofski fakultet Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

- <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu%3A1820> (pristup 27. siječnja 2020.).
- Rov = Kalčić, Slavko; Filipi, Goran; Milovan, Valter. 2014. *Rječnik roverskih i okolnih govora*. Pazin – Zagreb – Pula: Matica hrvatska Pazin – Naklada Dominović – Znanstvena udruga Mediteran.
- Ruk = Mohorovičić-Maričin, Franjo; Šepić-Bertin, Franjo. 2001. *Rječnik govora Rukavca i bliže okolice*. Rijeka: Adamić.
- Senj = Moguš, Milan. 2002. *Senjski rječnik*. Zagreb – Senj: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Matica Hrvatska Senj.
- Snoj, Marko. 2003. Slovensko vedno, zmeraj in sorodno. *Slovene Linguistic Studies* 4, 27–31.
- Sus = Hamm, Josip; Hraste, Mate; Guberina, Petar. 1956. Govor otoka Suska. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 1, 7–213.
- ŠiK = Bralić, Ivanka. 2014. *Čakavske besede moje i sih mojih z Šmrike i Kraljevice*. Kraljevica: Udruga u kulturi “Stol”.
- Tro = Geić, Duško. 2015. *Rječnik i gramatika trogirskoga čakavskoga govora*. Split: Književni krug Split – Združeni artisti Trogir.
- Uni = Nikolić, Margita. 2000. *Unije – kuželj vaf sarcu*. Mali Lošinj: Katedra Čakavskog sabora Cres – Lošinj.
- Vis = Roki-Fortunato, Andro. 1997. *Libar viskiga jazika*. Toronto: University of Toronto Press.
- Vrb = Matković, Dinko. 2004. *Rječnik frazema i poslovice govora Vrboske na otoku Hvaru*. Jelsa: Ogranak Matice hrvatske Jelsa.
- Vrg = Jurišić, Blaž. 1973. *Rječnik govora otoka Vrgade, II dio*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

LITERATURA

- Bogović, Sanja. 1997. Frazeologija u čakavskim dijalektološkim rječnicima. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja* 9/1–2, 121–132.
- Bogović, Sanja. 1999. Frazeologija ikavsko-ekavskoga mjesnog govora Drage. *Fluminensia: časopis za filološka istraživanja* 11/1–2, 143–163.
- Fink-Arsovski, Željka. 2002. *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Zagreb: FF press.
- Kovačević, Barbara; Ramadanović, Ermina. 2013. Frazemske polusloženice (od rječnika preko tvorbe do pravopisa i obratno). *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 39/1, 369–389.
- VRH – Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika. 2015. [ur. Jojić, Ljiljana i dr.]. Zagreb: Školska knjiga.

*Mira's idioms – Čakavian dialectal idioms with the component *mir**

This paper presents the most frequently confirmed idioms with the component *mir* (peace) based on the published dialectological dictionaries of Čakavian local vernaculars. A conceptual analysis of idioms is given.

PRILOG 1

MIR

bit (stat, sedet) s miron (smiron) mirovati, ne činiti ništa: *Dêca, smîron bûdite, ne bûdite se tuklî!* (Bel). *Tî je klâpâc prâvi đâva, ne møre stâti smîron ni menûte* (Bib). *Tâ mularîja ne møre s mîron bîti nîti dëset menûti, samo skâçu i víçu* (Bib). *Ne skâči po postêji, stôj smîron!* (Bla). *Stôj smîron, da te ne smûrîn o ovôn frâkon!* (Bla). *Stôj smîron!* (Dra). *Zuac barkas nos, dojti će ti karv, stoj s mirun* (Ist). *Isili kapi ca san ti reka, stoj s mirun i muc* (Ist). *Stôj smîron, ćapâćeš dvî po ćiverici!* (Hva). *Môli, stôj smîron, udrîću te nogôn u guzîcu!* (Hva). *Bûdi smîron!* (Kom). *Môraš stât smîron kat te pletèn!* (Mrk). *Jedân je govorêl, a drûgi je bîl smîrôn* (NV). *Malo stojîš s mîron* (Orb). *Dîca, stuôjte s mîron!* (Paz). *Stôj smîron, ne impicôj!* (PiZ). *Stôj smîron i ne spančôj se û né* (PiZ). *Ne zalîcaj se, bôje ti je stôt smîron!* (PiZ). *Stôj smîron, nemôj se mîcati!* (Rov). *S^môj s mîron tudê, âl ću te trÿsnut* (Sus). *Mâli, ćes-stât s mîron, al ću te z lûcu po^mê ynût* (Sus). *Budi s mirun, aš od tih ćakul će zîc veli grih* (ŠiK). *Budi smiron i makni se od te bagaže* (ŠiK). *Stât s mîron* (Tro). *S mîron stâni* (Vrg). *Stôj smîron!* (Vrg).

bit na miru biti miran: *Čâ nîsi moglâ bîti na mîrû!* (Cri). *Ne møre bîti na mîrû nêgo stâlno vřtâ* (Gri). *Natûc ću te, ako ne bûš na mîrû* (Gro). *Bûdi na mîre aš ću te pjûsnût po rîte* (Kas). *Hîjadu pûti sân ti reklâ da bûdeš na mîre, mâ ti nêćeš ćût!* (Kas). *Bêše ti bîti na mîre pak se ne biš bîl udrîl* (Kas). *Ku ne bûdeš na mîre, ćun ti hîtit portacîke va glôvo!* (Lab). *Z vò ràto son te splôti do zâdnjega đînara, pa son sadâ na mîre* (Lab). *Ni ne do taknjêvaj se njêzinoga sîna ako ćeš bîti na mîrû* (Nov). *Mâli, møreš ti bîti pêt minûti na mîrû? Čâ su ti cřvi u guzîci?* (Nov). *Pocêldan dëla – nîkad nî na mîrî* (NV). *Čâ râbi grušljîf bîti, se storî, pa si na mîre* (Paz). *Beše mu bit na mire* (Ruk). *Ne more bit na mire* (Ruk). *Lâhko j molîti, mâ j jôš lâgje na mîre bîti* (Ruk). *Sad moreš bit malo na miru* (ŠiK).

bit u rajskemu miru biti potpuno miran, blažen: *Bilî smo u râjskemu mîru* (Mrk).

dat kući (hiži) mira napustiti čiji dom: *Grêmo dât kûci mîra* (Mrk). *Āla hõmo ćâ, dâjmo kûce mîra* (Paz). *Hõmo dõma, dâjmo hiži mîra* (Rak).

dat mira komu ne uznemiriti / ne uznemirivati *koga, što*, ne zasmetati / ne smetati *komu, čemu*, ne dirnuti / ne dirati *u koga, u što*: *Dâj mîra, ku neću te pîknut* (Bolj). *Ma ca mî njânke ovõda mîra ne dõtê!* (Hva). *Dîca mi ne dâju mîra* (Med). *Frmâj se, dâj mi mîra!* (Rak). *Ni mu dala mîra dokle ga ni otentalâ* (Ruk).

dat se miru biti miran, ne uzrujavati se: *Vidiš da su gôvna oko tēbe i da niš ne mòreš učint. Daj se mîru!* (Nov).

dat si mira umiriti se: *Mâli, dâj si mîra, čã se sãmo kolēnbaš na toj karīgi!?* (Med). *S ěnon nogôn je u grēbu i jôš si ne dã mîra* (Med).

iz čista (čistega) mira bez pravoga povoda, samo tako, ni iz čega, odjednom, iznenada, iznebuha: *Ūjutro se lîpo dîga, pòpija je i kafû i iz čîsta mîra se privãlîja s kantrîde, u špitãlû je, ima kòlap* (Bib). *Onî so ga napãli na puõte š čîsta mîra* (Bolj). *S čîstega mîra je pòče nasrîtat na čovîka* (Mrk). *Iz čîstega mîra je pòčeja klēti i grdo njoj kušeljãti* (Rak).

mir i tišina (spokoj) potpuni mir, spokoj: *Da mî j lēh màlo mîra i tišîni* (Cri). *Če li imēt mîra i spuokõja kat je sē tuõ dēla?* (Paz).

mir u kući sloga u obitelji: *Delîdbu smo finili, pa je mîr u kûci* (Nov).

na miru [delat, pojist, razmislet, sidit, spat, stat, storit, živit... itd.] mirno, bez ometanja: *Tî se dõma na mîru rašenjãj, pa mi javî* (Bel). *Čã se stãlno meškòljîš, sîdi na mîrû* (Gri). *Sû nôc čûk čûče, vãlda nēče i drûgû čûkãt aš ne mòrēn na mîre spãt* (Kas). *Čã ne mòreš na mîre stãt, smîrõn se meškojîš* (Kas). *Dobrõ je sēst i na mîre razmîslet* (Kas). *Nî mu bilo dãno da te lēta na mîru prožîvi* (Mrk). *Porazgovõrîle smo se na mîru* (Mrk). *Trēzno i na mîrû su razmîsleli* (NV). *Kad je mîslil na mîrû žîvit, obolîl je* (Nov). *Bimo bìli na mîre dēlalî* (Orb). *Ku je onã stãla na mîre* (Orb). *San kuntēnat da je bìlo liēpo vriēme va bendîme, nas je puštîlo sē storîti na mîre* (Paz). *Bēn, sadã mòremo na mîre pojēs i upuçînit, kat smo sē finili* (Paz). *Puštî jo, nemuõj ni šekãt, nēka se vãdi na mîre* (Paz). *Stãni na mîru, ja čû rastēgnuti rõbu, tēbe bolî rûka* (Rak).

na tihen mire bez pravoga povoda, samo tako, ni iz čega, odjednom, iznenada, iznebuha: *Bûgnu me je na tîhen mîre za stolēn* (Lab).

naći mir pronaći smirenje (spokoj): *Grîēšnã dūšã nî nššla mîra* (Bolj).

ne da vrag (hal) mira komu tjera što u napast koga, nemiran je tko, znatîželjan je tko: *Ne dã mi vrãg mîra, grēn i po onî drûgi postõli* (Cri). *Ne dã mu vrãg mîra, stãlno dēlã po svojû* (Gri). *Vrõg mu ne dõ mîra!* (Hva). *Vrãg mu ne dã mîra, smîron se u drûge pačã* (Med). *Ne dã mu vrãh mîra* (Mrk). *Jõpet ti hãl ne dã mîra!* (Nov). *Vrãg njoj nî dã mîra pa ga je pòšla iskãti* (Rak). *Vrõg ti ne dõ mîra* (Vis).

ne dat mira komu uznemirivati koga, mučiti koga, dosađivati komu: *Mã kakõ nēče bìti îšenp(i)jãn, kad ga cîli dãn šekîrate i ne dãte mu mîra s tîn vãšîn gõvoron o njeğõvoj bõlesti* (Bib). *Onã kûga od njeğõve ženē ne dã jin mîra* (Bla). *Ku ti ne dã mîra čvřkni ga po nõsu!* (Bolj). *Tî si mojã vēla pokõra, aš mi nedãš nikat mîra* (Bolj). *Ta vrazjji dîndõt ne da mîra dîndama* (Gam). *Vrazji papatuaci nî duaju tî mîra, ni vuadne ni v nući* (Ist). *Mãlen se nî spãlo, nî nan dã mîra pa nišmo mògli zaspãti* (Med). *Se obîsîja za njēga i ne mu dã mîra već lîto dãn* (Med). *Onã šajēta od čovîka ne dã nikad mîra, ěe me skončãti* (Med). *Sakramēnska mûla, ne dã mîra!* (Mrk). *Ne dã mi mîra vğ mularîja* (Mur). *Svõmu dēdu frkãčõni ne dãjû mîra* (NV). *Ne dã mi mîra ni pól ûre* (Nov). *Tvõj mãli mõmu unûku ne dã mîra* (Nov). *Ku mi ne dõš mîra, ěun ti zamlēt jenõ dã ěe ti pól ûre zvonît va ušîjah* (Lab). *Kedē je onaîsti tvõj sakramēnski sîn, kî mi ěelo popõlne ne dõ mîra?*

(Lab). Čūdo jěno kâko nĵoj ne dâ mîra (Rak). Kâko da mu pĵje kŕv, ne dâ mu mîra (Rak). Ne dâ mîra, smîron grê sĵmo – tâmo (Rak). Ni dal mîra dokle me ni zidental (Ruk). Celcât celcamĕnti dân ne dâ mi mîra (Senj). Jĵpet mi ne dâ mîra (Senj). Cĕkaj, vâla pŭknes ōd jida, stĵra, ne dĵs mi mîra (Sus). Ne da mira va razredu, stalno dela pantomine (ŠiK). Īndrijamân mi ne dâ mîra (Uni). Navâdil se je na nŏs i sâl ti nĕće dât mîra ni jelnŭ vĕcer (Vis).

ne dat mira ni pokoja (poĕinka) komu uznemirivati koga, muĕiti koga, dosaĕivati komu: Ne dŏdŭ mi mîra ni pokŏja (PiZ). Ne dŏdŭ mi mîra ni poĕinka (PiZ). Ne dŏ mi mîra ni pokŏja (Vis). Ne dât mîra ni poĕinka (Vis).

ne imet <ni> mira ni pokoja (spokoja, poĕinka) <od koga> **1.** stalno biti u pokretu i kakvu poslu: Kŏd njega nĵkad nĕma ni mîra ni pokŏja, vâjk mu niŝto fâli (Bib). Tĵ ĕovĵk nĕma mîra ni poĕinka, vâjka dĕla kako ĕŕv (Med). Nĕma mîra ni pokŏja (Mrk). Ne imet mira ni poĕitka (Ruk). **2.** biti ometan: Nĵkat do vâs nĕman ni mîra ni pŏkoja! Nĵkat do vâs nĕman ni mîra ni poĕinka (Bel). Nĕmamo mîra ni pokŏja od susĕdih, po ĕile nŏci bŭĕu (Med). **3.** ųeljjeti komu da nikada ne pronaĕe mir: Nĕmâla ni mîra ni pokŏja (Bla). Ne imâla mîra ni pokŏja! (PiZ).

ne imet mira biti nemiran, ne moĕi se smiriti: Nĕma mîra, ki da je nakalamĕtân! (Bla). Nĕmâju mîra ko se barĕnku mâlo ne zgrĵzâju (Bla). Guŝĕe se reĕĕ da nĕkĕ nĕmâ mîra leh dâ j nĕmirân (Gro). Tâ otrŏk nĕma mîra ni dŏma ni ōdomi (Kas). Tĵ nĵkad nĕmaŝ mîra, vâjk si u đĵru (Med). Nisân imâl mîra od đjâvlovoga ĕĕŝiva! (Nov). Nĕma mîra, kâko da je vrâg u nĵĕmu (Rak). Nĕma mîra ni po nŏci, ni po dânu (Rak). Nikada ni mira v onoj kuĕe, vek vekon se barufaju, pak da bi za ĕa, nego juŝto za niŝ (Ruk). Nisan imel mira dokle mu se nisan batal (Ruk). Iâko mi je tvoja dobrotâ oprostĕla, nĕĕu imât mîra dŏkle mi tvŏj mŭz i Mĕlica ne oprŏstidu (Vis). Dvŏ â đâvla, pa nĵkad mîra nĕmajŭ (Vrg).

ne imet mira od koga biti ometan od koga: Onĕ je mladiĕĕ galancâ, nĕma mîra od nĵĕga! (Bla). Pu ĕija dan nĕmam mira ud te mularije (Gam). Smĕrŏn klâmĕfâ po selŭ, nĕkĕ od nĵĕ nĕmâ mîra (Gro). Ot tih komedijâl nĕ nĵkat mîra (Mrk). Dvĕ tŭke smo imâli, niŝ imâl od nĵĕh mîra (Nov).

ne imet nigdi mira ne moĕi se nigdje smiriti: Nĕmâ nigdi mîra tŏ lândralo od ĕovĵka (Gri). Nĕgdir nĕman danâs mîra (Nov).

ostavit/ostavljat (pustit/puŝĕat, molat/molivat) na miru koga, ŝto ne uznemiriti / ne uznemirivati koga, ŝto, ne zasmetati / ne smetati komu, ĕemu, ne dirnuti / ne dirati u koga, u ŝto: Hodi mĕter ųenĕt, a menĕ puŝti na mirŭ! (Bel). Mâ kojĕ ti je vrâg, âjde vĕĕ jednŏn, ostâvi me na mĕru i nĕmoj me tentâti da beŝtimân (Bib). Âma puŝti me na mĕru, mŏlin te! (Bib). Puŝti me na mĕru, sâmo se debelĕn, glĕdaj, po menĕn svĕ pancĕte vĕsu (Bib). Puŝti me na mirŭ, nemŏj me grŭhât (Bla). ĕinĕ fĕntu da se kapricijâ da ga pŭstu na mirŭ (Bla). Puŝtĕ me na mĕru i hŏte do dijâvla! (Bolj). Puŝĕaj ga na mirŭ! (Bolj). Ustâvi ga na mĕru i hodi jĕs (Bolj). Zmiĕŝanega ĕovĕka je nĵjbŏlje puŝtĕti na mĕre (Bolj). Puŝti ga na miru, znas da je brizan bozac (Gam). Puŝti me na mirŭ (Gri). Puŝti ga na mĕre aŝ ĕe ti se grĕdo osvĕtĕt (Kas). Puŝti pŭru na mĕre aŝ kvŏcâ (Kas). Puŝti ga na mĕre, ĕâ ne vĕdiŝ da je mâlo ĕapŏn? (Lab). Puŝti ga na mĕre, oŝ vecerâs ĕma lŭno (Lab). Puŝti ga na mĕre, ĕâ ne vĕdiŝ đâ je koko prŏvi ŝtrigŏn (Lab). Puŝ ga na mĕru kad vĕdiŝ da dĕla

(Med). *Něka me pùšti na mĩru, er ko se nãđemo u tĩsnon, će slãbo pasãti* (Med). *Danãs je nakrĩvo nasãđen, pùš ga na mĩru!* (Med). *Bõlje da ga pùšti na mĩru, er bi mu mõga osěci nõs* (Med). *Puštĩ me na mĩru!* (Mrk). *Nĩ ga pùšti na mĩru dõkle se nĩ najĩ* (Mrk). *Mã pùsti me vĩše na mĩru* (Mur). *Ča si takõ intrigãst, pùsti me na mĩrũ* (NV). *Pustĩte ih na mĩrũ!* (NV). *Bãbi ponesĩ bokunĩč krũha neka mõci u kafũ i puštĩ je na mĩrũ* (Nov). *I takõ i onakõ, nikak^uõr mu ... ga nĩ puštĩla na mĩre* (Orb). *Se je jãdĩla nã njega da čã jo šcĩplje za ruõko, nẽka jo pùšti na mĩre* (Paz). *Mõla ga na mĩrũ!* (PiZ). *Pũst ga na mĩrũ!* (PiZ). *Za Bõga mĩlega, pùš me na mĩru* (Rak). *Hõj kjã od mẽne, pùš me na mĩru* (Rak). *Šajěta ũ te hĩtila, pùšti me na mĩru!* (Rak). *Pùšti me na mĩru da počĩnen jěno mãlo!* (Rov). *Pusti tu katridu na mĩre zač ćeš nan ju dešfat, pak neće bit ni takove* (Ruk). *Pusti ga na mĩre zač je jako ohrestan* (Ruk). *Puščãj ga na mĩrũ!* (Senj). *Rũke klãt nãše, ne smĩ se tĩkãt, tĩ mene pũs na mĩrũ* (Sus). *Puščaj ga na mĩru, stalno dela od sebe čampalona* (ŠiK). *Ne razganji to blago, puščajte ga na mĩru* (ŠiK). *Õštãvi ga na mĩru, õl ne vidĩš da je õ Boga magãnjãn* (Tro). *Ostãvte svĩt na mĩrũ da cĩni svoj trũdni posõl* (Vis). *Tĩ mene pũs na mĩrũ* (Vrg).

poć na mire otići smireno (bez uzrujavanja): *Danãska smo naprãvili děset parnãti, pak mõremo poć na mĩre dõma* (Lab). *Jõš da mu tõ paketõn, pak mõren poć na mĩre spãt* (Lab).

pusti/puščaj me s miron nezainteresiran, flegmatičan: *I õn i onã su ti pusti me s mĩrõn* (Cri). *Mariju niš ne sekira, ona ti j puščaj me s miron* (ŠiK).

pustit/puštãt (molat/molivat, ostavit/ostavljat) s miron (smiron) koga ne uznemiriti / ne uznemirivati koga, ne zasmetati / ne smetati komu, ne dirnuti / ne dirati u koga: *Puštĩ me s mĩrõn* (Gri). *Puščaj ga smĩrõn, stãlno dẽlã nĩkakove bedarĩje* (Gri). *Pũsti ga smĩrõn, vidĩš da benãvĩ* (Gri). *Pũsti ga smĩrõn, õn ti je velĩkã cĩpidlaka* (Gri). *Pũs' ga smĩron, õn ti je bokũn udrivẽn!* (Hva). *Pũs(t) mãšku smĩron, izgranjãće te!* (Hva). *Mõla me smĩron sa tĩn tvojĩn pistulima!* (Hva). *Puštĩ tululẽlu smĩrõn* (NV). *Ala, lipi moji, hote si malo čã, puščajte me s mĩrun* (ŠiK). *Mõlãj me s mĩron* (Tro). *Pũštĩ ga s mĩron, vidĩš da je štũf* (Tro). *Ostãv s mĩron tu bẽštiju* (Vis).

pustit na Božjen mire koga ne uznemiriti / ne uznemirivati koga, što, ne zasmetati / ne smetati komu, čemu, ne dirnuti / ne dirati u koga, u što: *Va librẽte ti sě pĩše cã te interesõ, pa me pusti, lẽpo te prõsin, na Bõžžen mĩre* (Lab).

pustit z imenom Božjin na mire koga ne uznemiriti / ne uznemirivati koga, što, ne zasmetati / ne smetati komu, čemu, ne dirnuti / ne dirati u koga, u što: *Mãlã, pusti me z ĩmenõn Bõžjẽn na mĩre* (Kas).

radi (siću, sporad, zarad) mira u kući (hiži) [mućat, ne reć čã; činit čã, ne delat čã itd.] izbjegavajući svađu (nezgodna pitanja) [šutjeti, ne reći što; ne činiti, ne raditi što], ne ulazeći u sukobe ili nesuglasice [šutjeti, ne reći što; ne činiti, ne raditi što]: *Mũč rãdi mĩra u kũci!* (Bib). *Jenũ besědu zrečĩ, dvě pogũtni, spõrad mĩra va kũće* (Kas). *Zarãd mĩra va kũće nãjveć pũtĩ nĩš ne rečẽn* (Kas). *Sĩću mĩra u kũci* (Kom). *Radi mĩra va kũće nãjbolje je da sĩ zãjno podẽlimo kampãnjo* (Lab). *Čã svě ne činĩn radi mĩra u kũci!* (Nov). *Nãmućale su se nãše bãbe radi mĩra u*

kùci (Nov). *Ràdi mîra u hÿzi nîsan njoj nîš rëkla* (Rak). *Žàraj mîra ù kuću, pùno šan pùti prigrîža câ* (Tro).

s tiha (tihega) mira bez pravoga povoda, samo tako, ni iz čega, odjednom, iznenada, iznebuha: *S tîha mîra se je bÿtil na tlò* (Bel). *S tîhega mîra ga je pòče kacotât* (Mrk).

u miru Božjen u potpunom miru, bez uznemiravanja: *Kàd próde kràj Kopošânta, prikrižî se i požèli svîman mÿtvín da počîvaju u míru Bòžjen* (Bib). *Koli bàbe smo ùžínali u mîru Bòžjen* (Med).

z miron Božjen u miru: *Hòd s mîron Bòžjîn!* (Omi). *Hòte dòma z mîròn Bòžjën!* (Kas). *Dico, hote malo doma, pušćajte me z mîrun Bòžjën* (ŠiK).

za mir va kuće da bi se izbjegle svađe, nesuglasice, sukobi: *Sàkōj nōnotovōj besède mōràš prikūntenāt za mîr va kùće* (Kas). *Za mîr va kùće nājboje je bîť onâ šîmija kâ jedân dān ne čûje, drùgî ne vîdî, a trètî mūcî* (Kas).